

Janez BLEIWEIS

Dr. Janez Bleiweis se je rodil v Kranju 19. novembra 1808 v trgovski družini. Obiskoval je gimnazijo v Ljubljani, na Dunaju študiral medicino in živinozdravništvo. V Ljubljani je postal zdravnik in živinozdravnik, profesor živinozdravništva in sodne medicine, obenem pa se tajnik Kmetijske družbe za Kranjsko. Umrl je 29. novembra 1881 v Ljubljani.

Kot urednik *Novic* je vodil in usmerjal vse kulturno življenje svojega časa (*Italnico*, *Slovensko Matico*). Pisal je o naravoslovju, zgodovinskih, jezikovnih in drugih vprašanjih, sestavljal šolske knjige, koledarje in praktike, izdajal gledališke igre. Po *Vodnikovih Lublanskih novicah* so bile *Novice* prvo slovensko glasilo za najširše kroge. Program jim je bilo tudi razsvetljevanje v gospodarskih zadevah, obveščanje o novostih v poljedelstvu in živinoreji, obrtništvu in zdravstvu. V literarnem pogledu je zago varjal stališče, da je treba buditi in poučevati v slovenskem jeziku, ki bi ustrezal vsakdanjim potrebam. Značilna je njegova trditev o Koseskem, da je Žprvi v pesništvu odprl pred njim neznane, čuda polne zaklade slovenskega jezika, njegovo neizmerno krepkost in veličanstvo.® Koseski se je oglasil z votlo donečimi verzi, kjer ni bilo poezije, a so bili kljub neizvirnosti, slovničnim napakam in neokusnim skovankam akustično, deklamatorično užinkoviti. Njegovega pretiranega ugleda je bilo konec leta 1968, zar adi Stritarjevih Kritičnih pisem. Danes so njegove pesmi brez veljave.

V predmarčni dobi je Bleiweis v *Novicah* učil kmete in obrtnike, kako si z umnejšim delom lahko izboljšajo svoj gmotni položaj, zagovarjal je in branil slovenski jezik ter odklanjal Žnovi jugoslovanski® jezik, ki je bil zmes hrvaščine, srbščine in slovenščine. Prinašale so tudi ljudsko blago in pesmi. Za razvoj slovenskega slovstva imajo *Novice* jezikovne zasluge, saj so utrdile enoten knjižni jezik, sprejele novosti Svetčeve reforme in brez boja uvedle novi črkopis (*gajico*), budile so narodno zavest in zbral e okrog sebe vse tedanje pomembne pisatelje.

Leta 1848 so *Novice* postale tudi politično glasilo Slovencev, Bleiweis pa priznani politični vodja takratnega narodnega gibanja. Staroslovenci so bili tisti naši kulturni in politični delavci, ki so se naslanjali na nazadnjaške avstrijske kroge. Po zakoniti poti so hoteli doseči vodilne položaje, zato so bili proti vsakršni revoluciji. In kot tak je Bleiweis zagovarjal samostojno, ustavno in monarhistično Avstrijo, nedotakljivost katoliške vere, varstvo slovenske narodnosti in kulturne potrebe svojega narod

a v skladu z geslom: ŽVse za vero, dom, cesarja.® Ker je hotel ohraniti vodstvo tudi na kulturnem področju, se mu je pisateljski rod mladoslovencev uprl in šel preko njega (*Levstik*) in se s tem uprli prilagodljivosti staroslovencev. *Novice* so s tem postale glasilo konservativnega krila slovenske politike in kulture.

Ko je začel leta 1968 izhajati *Slovenski narod*, je Bleiweis izgubil vodstvo tudi na političnem področju, kakor mu ga je *Slovenski glasnik* iztrgal v kulturi.

Bleiweis je bil političen nazadnjak in ni imel razumevanja za prave kulturne vrednote, s tem je zaviral naš socialni, politični, nacionalni in kulturni napredek.

VIRI IN LITERATURA

1. Janko Kos: Pregled slovenskega slovstva. Državna založba Slovenije. Ljubljana 1980. Str. 134,135
2. Stanko Janež: Zgodovina slovenske književnosti. Založba Obzorja. Maribor 1957. Str. 251, 252
3. Stanko Janež - Miroslav Ravbar: Pregled slovenske književnosti. Založba Obzorja. Maribor 1978. Str. 141, 147